

Хованова Діана Олексіївна,
курсант факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Санакоєв Дмитро Борисович
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансово-
економічної безпеки факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ІНОЗЕМЦЯМИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

У Кримінально процесуальному кодексі України нормативно закріплено рівність перед законом і судом. Так, в ч. 1 ст. 10 зазначено, що не може бути привілеїв чи обмежень у процесуальних правах, передбачених цим Кодексом, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками. Водночас, ч. 2 цієї ж статті декларує, що у випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, певні категорії осіб, (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями [1].

Іноземні громадяни – це особи, які перебувають на території однієї держави та мають громадянство іншої держави [2, с.159]. Тому однією з особливостей правового статусу іноземця, як фізичної особи, є певні особливості існування такого статусу, оскільки для нього фактично існує два правових статуси: один, що існує на батьківщині іноземця, другий – у країні його перебування – Україні, що безумовно потрібно враховувати при організації розслідування у кримінальному провадженні та в разі проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Україна на даному історичному етапі свого розвитку, зазнає змін, що полягають у посиленій міграції та еміграції. На цьому фоні можна виокремити певні злочини та об'єднати їх у групу для аналізу, з метою вирішення нагальних питань розслідування такої категорії злочинів. За останніми даними Державної прикордонної служби України, перетин кордону іноземними громадянами склав 27 мільйонів. Зазначається, що статистика вказує на сталу тенденцію до збільшення кількості іноземних громадян, які перетинають український кордон.



Зараз в Україні гостро стоїть питання нелегальних мігрантів, адже саме ця категорія іноземців найчастіше стає суб'єктом кримінальних правопорушень. Як констатує Голова Державної прикордонної служби країни Петро Цигикал: «За підсумками попереднього року кількість нелегальних мігрантів в Україні зросла приблизно на третину. Загалом минулого року затримано 3270 нелегальних мігрантів. 2100 осіб 2018 року порушили правила перебування в Україні, переважно це громадяни Молдови, Росії, Болгарії, Азербайджану, В'єтнаму, Туреччини» [3].

18 жовтня 2018 року Верховна Рада ухвалила закон, що передбачає кримінальну відповідальність за незаконне перетинання державного кордону України, 7 листопада 2018 року його підписав президент. Але зменшення кількості кримінальних правопорушень, суб'єктом яких виступає іноземець, не зменшилось.

Актуальною залишається проблема розкриття економічних злочинів, вчинених іноземцями, адже в умовах сучасного технологічного та інформаційного розвитку національних економік стрімко набирає обертів економічна злочинність, що характеризується загрозливими розмірами. Вчинення злочинів в сфері економіки становлять реальну небезпеку країни в цілому та окремих громадян, оскільки розвиток економіки забезпечує існування та розвиток суспільства [4].

Слушною є позиція І.М. Даньшина, який розглядає економічну злочинність як складну інтеграційну систему, що складається з умисних корисливих злочинів проти економічних відносин власності, умисних корисливих господарських злочинів, злочинів посадових осіб, котрі завдають істотної шкоди у сфері економічної діяльності, злочинів, що вчиняються організованими групами і злочинними співтовариствами і завдають шкоду економічним відносинам власності, а також комерційній, фінансовій, банківській та іншій господарсько-економічній діяльності [5].

До системи економічних злочинів, передбачених чинним КК України, належать:

- 1) злочини проти власності;
- 2) злочини проти фінансової системи;
- 3) злочини у сфері виконання бюджету;
- 4) злочини у сфері підприємницької діяльності;
- 5) злочини у сфері вільної конкуренції;
- 6) злочини у сфері приватизації;
- 7) злочини у сфері прав споживачів;
- 8) службові злочини (за наявності матеріальних збитків);
- 9) злочини у сфері комп'ютерної діяльності.

Майже за півтора місяця поліція задокументувала понад 400 кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями. Так, лише з початку практичного етапу операції «Мігрант» поліцейські задокументували 434 кримінальні правопорушення, вчинені іноземцями. Найбільше громадяни іншої країни вчинили крадіжок, грабежів, розбоїв, з числа економічних злочинів – шахрайств – 166 фактів [6]. За офіційними даними МВС за 2017-2019 роки іноземцями всього скоєно 7275 злочинів. З яких найпоширенішими в економічній сфері є:

Стаття КК України	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Шахрайство (190)	321	308	166
Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (191)	87	73	53
Легалізація та (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (209)	24	20	16

Найбільше скоєно економічних злочинів іноземцями (за національністю): країн Прибалтики, у 2017 році: громадянами Молдови – 869 злочини; у 2018 році: громадянами Литви – 993, а також - громадянами Польщі – 701, у 2019 році громадянами Болгарії – 887.

На прикладі шахрайства ст.190 Кримінального кодексу України, який охоплюється злочинами проти власності, ми продемонструємо аспекти розслідування такої категорії злочинів, вчинених іноземцями. Іноземці, що прибули в Україну як туристи чи для участі у спортивних змаганнях, фестивалях, конкурсах, а також учасники наукових конференцій, симпозіумів, аспіранти, студенти, практиканти, працівники іноземних банків, фірм, підприємств, фахівці й робітники за договорами (контрактами), не користуються ніякими привілеями та імунітетом від української юрисдикції. Вони несуть кримінальну відповідальність за злочини, вчинені в Україні, і наділені кримінально-процесуальними правами та обов'язками нарівні з українськими громадянами.

Згідно з Європейською конвенцією про взаємну допомогу в кримінальних справах (чинне кримінально-процесуальне законодавство поки що не містить аналогічних норм), повідомлення про затримання чи арешт іноземця

негайно, але в кожному разі не пізніше трьох діб, спрямовується через МЗС посольству чи консульству країни, громадянином якої він є.

Дозвіл відвідати затриманого чи арештованого громадянина іншої держави повинен бути виданий працівникам посольств чи консульським службовим особам на їхнє прохання в термін не пізніше чотирьох днів після затримання чи арешту. Дозвіл дається Генеральним прокурором України чи його заступником за узгодженням із МЗС і в разі потреби погоджується з СБУ, МВС чи Верховним Судом України. Якщо затриманий чи арештований відмовляється від такої зустрічі та заявляє про це письмово, дозвіл не видається, про що повідомляється в МЗС України.

Розпочинаючи кримінальне провадження, слід з'ясувати, чи володіє іноземець чи особа без громадянства українською мовою, і чи не потребує перекладача, якою мовою бажає давати покази – українською, рідною чи іншою мовою. Якщо показання даватимуться не українською мовою, негайно запрошується перекладач і всі процесуальні дії проводяться за його участі. Перекладачеві обов'язково роз'яснюються його права та обов'язки, він попереджається про кримінальну відповідальність за завідомо неправильний переклад (ст. 384 КК України), а також за відмову перекладача від виконання покладених на нього обов'язків (ст. 385 КК); іноземцеві (особі без громадянства) роз'яснюють його право давати показання обраною ним мовою та право відводу перекладача [7].

Отже, для ефективного розслідування економічних злочинів, вчинених іноземцями, працівники правоохоронних органів повинні проявити професіоналізм і дотримуватися порядку проведення процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у відповідності до КПК. Необхідно враховувати й деякі аспекти розслідування злочинів цієї категорії. Також важливим є удосконалення заходів щодо запобігання злочинності мігрантів (іноземців).

Бібліографічні посилання:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13.

2. Юридичні терміни : тлумачний словник / за заг. ред. В. Г. Гончаренка. 2 ге вид., стереотипне. К. : Либідь, 2004. 320 с.

4. Цигикал: Кількість нелегальних мігрантів за 2018 рік в Україні зросла на третину. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/politics/tsigikal-kilkist-nelegalnih-migrantiv-za-2018-rik-v-ukrajini-zrosla-na-tretinu-713281.html> (дата звернення: 25.10.2019).

3. Скакун Т. О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. Ефективна економіка. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6195> (дата звернення: 25.10.2019).

5. Даньшин І.М. Питання про кримінологічне поняття економічної злочинності / І.М. Даньшин // Проблеми боротьби зі злочинністю у сфері економічної діяльності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 груд. 1998 р.) Х. 1999. С. 66-71.

6. Майже за півтора місяця поліція задокументувала понад 400 кримінальних правопорушень, вчинених іноземцями. URL: [://www.kmu.gov.ua/ua/news/majzhe-za-pivtora-misyasya-policiya-zadokumentovala-ponad-400-kriminalnih-pravoporushen-vchinenih-inozemtsyami](http://www.kmu.gov.ua/ua/news/majzhe-za-pivtora-misyasya-policiya-zadokumentovala-ponad-400-kriminalnih-pravoporushen-vchinenih-inozemtsyami) (дата звернення: 25.10.2019).

7.Юридичний портал. URL:[://meگو.info/](http://meگو.info/) (дата звернення: 25.10.2019).